

Gustav Strniša:

Prepelica in ženjica.

repelica:

„Pet pedi!“ —

a ženjica:

„Ne, le tri!

Mar bojiš se, prepelica,
ljubljena sestra?

Tebi žito je zlató —
meni žito je zlató.

V žitu tvoj nedolžni rod,

v žitu ves moj trud in pot.

Kaj pedikaš: Pet pedi —,

ko pa vem, samó le tri,

pa dosegla bi z roko

tvojo deco ljubljeno.“ —

„Tri pedi, tri, le tri,

ugenila si,“

prepelica se smeji.

Bistriška:

Na planino!

Zašumeli so bori, zatrepetale bele kraljične gozda — breze, zadišala mlada trava, zakipela polja. Nebo se je užgalo v božji luči, zemlja je zagorela v bogati skrivnosti mladega jutra. To je bilo na pomlad. V tej čudežno lepi pomladi je odšel Janez pastir s svojo številno čredo na planino.

Vse dolge zimske mesece mu je gorelo v mladem nepokvarjenem srcu hrepenenje. V duši ga je božalo neznano čudo, kadar je v solčnih urah pozdravljal gore, vse zlate in srebrne, vse mehke in smejoče se.

O gora, ti planina, moj lepi, lepi dom! Kdaj te spet objamem in zavriskam sredi tvojih skal?

Čudovit otrok je bil. Ko je bil dve leti star, sta mu umrla oče in mati. Ostal je sam, sirotek. Vzel ga je k sebi sosed Korun, pošten in dober mož. Priden je bil fantek, in radi so ga imeli. Ni mu bilo mar družbe, živel je sam zase, igral se je sam. Najljubša tovarišija mu je bila živinica v hlevu. Po cele ure je prečepel pri njej ali pa na vrtu pod mogočno lipo, odkoder se je tako lepo videlo na gore. Same so prišle vanj lepe sanje in s sanjami čudovito hrepenenje.

Prišel je čas, ko je stopil v šolo. Nič se ga ni dotaknila sirovost in razposajenost vaških paglavcev. Ostal je miren in tih, iz njegovih oči je lila nepopisna miloba, iz njegovih besed sladka mehkoba. Tako je živel in dopolnil štirinajsto leto. Iz pastirčka je postal pastir, in edina družba mu je bila živinica v hlevu in lepa knjiga, ki mu jo je posojeval njegov dobri učitelj.

Pozimi je hodil na hišni prag, zrl v belo daljavo, stopil do svojih prijateljev v hlevu in jim v tihem šepetanju govoril o daljnih rožnatih planinah, o svojem hrepenenju po njih in o pomladi.

Zamukala je Beča, spreletelo je Živo, potresla mahedravi podbradek Dobra, kakor da odgovarjajo svojemu varuhu.

Oj Beča, ti Živa, ti Dobra, vsi pisani junčki in volički, še malo tednov, in prišel bo naš čas.

V dolini so odzvonili beli zvončki, pesem trobentic je izzvenela; zašumeli so bori, zatrepetale bele devičice — breze, zaklicala je kukavica v mehkem bukovju: „Janez — pridi, kuku, kuku, kuku!“ — Mlada trava je zablestela v solncu, sočno

zelenje je oblilo gore: „Oj, Janez — pridi, kuku, kuku, kuku, čakamo te mehke, sočne, zdravja in življenja polne.“

In pastir je zaslišal tajni klic. Privezal je Beči zvonec in je odvriskal s svojo čredo na jasno planino. Mlada bukev ga je pozdravljala, košati hrast zamajal svoje rogovilaste veje, vitka jelka je sladko vztrepetala, mehka lipa je opojno zadišala.

Gledal je pastir Janez in odzdravljajal ves srečen s srcem, z očmi, z ustnicami. Planina je zažarela pred njim, skale so gorele v mehki svetlobi. „Moja planina, moj tihi rožnati dom — pozdravljena!“ — V mladi travi se smeje srebrna rosa, vmes rajajo cvetovi v mladem življenju, v komaj prebujenih sanjah.

Solnce sije in pije rosne bisere, planina cvete. Janezu, pastirju zveni v srcu tiha radostna pesem.

Srečni pastirček moj, sredi lepote sam — najlepši! —

Betka (prinese obroč od škafa): O visoka vladarica! To zapestnico sem našla.

Marica: Hu, hu! Omedlela bom! Znorela bom! Proč, proč! Tajnik, piši! (Tajnik piše.) Vojaka, uklenita jo ter jo odvedita v temno ječo! (Vojaka jo odvedeta.)

Pepček: Ali ti je hudo, kraljica? Ali naj pokličem zdravnik?

Marica: Nekoliko mi je že odleglo. Toda te služkinje morajo biti strašno kaznovane.

Pepček: Pride ura sodbe in obsodbe. Tedaj gorje vsem zgagam!

Marica: In zgagicam!

Pepček: Tako je! Gorje vsem! (Pozvoni.) Potrebujem palice.

Pavlek (se klanja): Klical si me, o mogočni kralj! Kakšna je tvoja želja?

Pepček: Prinesi mi popotno palico! Ampak uren bodi!

Pavlek: Odkar nosim ime Pavlek, sem vedno uren. (Odide.)

Marica: Ta je pa samozavesten!

Pepček: Predrzen je. Čakaj, ga bom ponižal, če jo bo zavozil.

Marica: Na svoj klobuk bi bila skoro pozabila. (Pozvoni.)

Lojzika (se priklanja): Zvonček me je klical. Kaj želi mogočna gospa?

Marica: Kje imam shranjene klobuke, veš? Prinesi mi tistega z zeleno pentljo!

Lojzika: Najvdanejša služabnica sem. (Odide.)

Pepček: Potovanje v tujo deželo bi bilo nekaj krasnega, ko bi ne bilo teh neumnih priprav.

Marica: In takih služabnikov! Veš, to so res zgage in zgagice!

Pepček: So še pač kakor neumne žabice, ki bi rade preskočile mlako, pa čofnejo vanjo.

Pavlek (prinese dolgo preklo): Jasni in prevzvišeni gospod! Palica je tu za dolgo pot.

Pepček (razburjen): Gromska strela, tristo grč —
od jeze me že zvija krč! —
Znosil bom se nad teboj —
tisočkrat bo tebi joj!
Hej, pisače, piši, piši,
in nikar nosu ne briši!

(Tajnik piše. Vojaka Pavleka ukleneta in ga odpeljeta.) Viš, Marica! Kako težka je služba vladarjeva! Niti lastni služabniki ga ne ubogajo. Iz kože bi skočil!

Marica: Nikar! Škoda kože. Ata so rekli, da je koža za čevlje draga.

Pepček: Kaj govoriš! Ali si pozabila, da si kraljica?

Marica: Čemu pa govoriš o koži?

Lojzika (prinese veliko rešeto): Kraljica jasna, tu je vaš klobuk. Hitela sem na vso moč.

Marica (razburjena): Poberi se mi izpred oči,
neroda nagajiva ti!
Sem mar zato najela te,
da, zgaga, boš jezila me?
Odvedite jo v temno klet,
naj pokori se sedem let!

(Vojaki jo odvedejo. Tajnik piše.) Dragi kralj, kaj bo z najinim potovanjem ob takih pripravah? Nepopisno sem se veselila, da pojdem v tuji svet, toda ti služabniki mi zagrenijo vse.

Pepček: Kaznovala jih bova neusmiljeno. Tajnik, ali imaš zapisane vse hudobije in norčije teh služabnikov in služabnic? (Vojaka se vrnete.)

Tajnik: Veličanstvo! Vse imam natanko zabeleženo.

Pepček: Zadovoljen sem s teboj. Plačilo ti ne izostane. Treba mi je še kovčega. (Pozvoni.) Razne malenkosti shranim v njem.

Matjašek (se globoko priklanja): Klanjam se v prahu, o mogočna vladar in vladarica!

Pepček: Poišči mi kovčeg! Ne pozabi na ključ!

Matjašek: Zvestejšega in pridnejšega služabnika od mene nimate, o kralj. Zato si dovolim še en ponižen poklon. (Priklanjaje se odide.)

Marica: Ta pa ve, kaj je olika. Oh, ko bi imela tudi jaz kako tako služabnico! Pokličem jo. (Pozvoni.)

Barica (se globoko priklanja): O jasna, prejasna, o lepa, prelepa kraljica! Kako naj služim kraljici vseh kraljic?

Marica (zase): To mi ugaja. (Barici): Prinesi mi svilen solnčnik!

Barica: Neizmerna milost je zame to, da smem streči solnčni kraljici. (Odide.)

Pepček: Viš, tudi tvoja služkinja je zelo olikana. S potovanja ji prineseš kako darilce.

Matjašek (prinese kak cekar ali košek): V ta kovčeg, o mogočni kralj, lahko pobašete vso svojo prtljago.

Pepček (raztogočen): Tudi ti si taka zgaga? Hej, še danes boš občutil mojo kraljevsko pest! Tako te morajo ukleniti, da ti bo tekla kri izza nohtov. Med kače in kuščarje naj te zapro. Tajnik piši! Vojaka, uklenita tega butca! Ne smeta mu prizanašati! Hajd z njim v ječo! (Odidejo.) Čimbolj človeka hvališ, tem hujši je. Vse mi že preseda. Niti potovanja se ne veselim več.

Barica (prinese staro rdečo marelo): O kraljic lepota! Solnčnik sem ti prinesla.

Marica (omedleva): Kralj, oh moj kralj! Kar črno mi je pred očmi. Naženi to hudobo, da je nikoli več ne vidim!

Pepček: Takoj z njo v ječo! Tajnik piši! — Vojaka, privedita mi vse služabnike in služabnice, da jih primerno kaznujem. (Odvedeta Barico ter čez hip priženeta vse nazaj.) Pravica, danes pokaži svoje najstrožje lice!

Marica: Čeravno sem usmiljenega srca, tem zgagam in zgagicam pa ne odpustim. Nak, danes že ne!

Pepček (glasno in počasno): Grešniki! Zgage in zgagice! Gorje vam zdaj za vaše nerodnosti in budalosti! Strašna kazen vas čaka. Tajnik, preberi po vrsti vse grešnike in njih grehe! Jaz bom naložil kazen strežnikom; ti, kraljica, pa strežnicam. Tajnik, začni!

Tajnik: Sluga Ivanček bi moral prinesiti krtačo za brke, pa je prinesel krtačo za snaženje tal.

Pepček: Kaznujem ga tako: petkrat naj zaveka kakor tele!

Ivanček (petkrat): Me—me—me—me—me! (Se umakne v ozadje.)

Tajnik: Rozika je prinesla namesto glavnika — grablje.

Marica: Naj sedemkrat zakuka! (Rozika kuka in se umakne.)

Tajnik: Mihec je prinesel za uro navadno verigo.

Pepček: Šestkrat naj zapoje »kikeriki«! (Mihec poje.)

Tajnik: Anica je prinesla vrv namesto zlate verižice.

Marica: Naj zavpije osemkrat »kokodajs«! (Stori.)

Tajnik: Poldek je prinesel za daljnogled cev od peči.

Pepček: Naj zalaja desetkrat »hov«! (Stori.)

Tajnik: Betka ni prinesla zapestnice, ampak obroč.

Marica: Devetkrat naj zamijavka. (Betka mijavka.)

Tajnik: Pavlek je prinesel preklo namesto palice.

Pepček: Dvanajstkrat naj zauka! (Pavlek uka.)

Tajnik: Lojzika je prinesla rešeto namesto klobuka.

Marica: Sedemkrat naj reče: kukuru! (Lojzika zakukuru-ruka.)

Tajnik: Matjašek je prinesel namesto kovčega cekar.

Pepček: Petnajstkrat naj reče »rega, rega«! (Matjašek rega.)

Tajnik: Barica se je zmotila in prinesla staro marelo namesto solnčnika.

Marica: Naj reče petnajstkrat »kvak, kvak«! (Barica kvaka.)

Pepček: Vsi ste kaznovani po pravici. Zdaj pa še ponovite vsak svojo kazen skupaj: ena, dve!

(Vsi se derejo — vsak po svoje. Kralj, kraljica in tajnik se začno smeјati.)

Pepček: Še bolj, le še bolj! (Kaznjenci vpijejo na vso moč.) Dovolj, dovolj, ušesa me bole! (Zbeži. Kraljica za njim.)

Med splošnim kričanjem pade zastor.

